

“PAŞA Kapital İnvestisiya Şirkəti” QSC

Maliyyə hesabatları

*31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il
müstəqil auditorun hesabatı ilə birlikdə*

Mündəricat

Müstəqil auditorun hesabatı

Maliyyə hesabatları

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	1
Mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabat	2
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	3
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	4

Maliyyə hesabatlarına dair qeydlər

1. Əsas fəaliyyət	5
2. Hesabatların tərtibatının əsası	5
3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri	5
4. Mühüm uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri	11
5. Pul vəsaitləri və qısamüddətli aktivlər	12
6. İnvestisiya qiymətli kağızları	12
7. Ticarət və digər debitor borcları	13
8. Əmlak və avadanlıqlar	14
9. Qeyri-maddi aktivlər	14
10. İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəliyi	15
11. Vergilər	15
12. Alınmış avanslar	17
13. REPO razılaşmaları əsasında borc öhdəlikləri	17
14. Ticarət və digər kreditor borcları	17
15. Kapital	17
16. Xalis haqq və komissiya gəliri	18
17. Borc qiymətli kağızları ilə dilin əməliyyatlarından xalis gəlir	18
18. İşçilər üzrə xərclər	18
19. Digər əməliyyat və inzibati xərclər	18
20. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər	19
21. Risklərin idarə olunması	20
22. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərin ölçülməsi	26
23. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili	28
24. Aidiyyəti olan şəxslərə dair açıqlamalar	28
25. Maliyyə fəaliyyətindən irəli gələn öhdəliklərdə dəyişikliklər	29

Müstəqil auditorun hesabatı

“PAŞA Kapital Investisiya Şirkəti” QSC-nin
Səhmdarına və Müşahidə Şurasına

Rəy

Biz “PAŞA Kapital Investisiya Şirkəti” QSC-nin (“Şirkət”) 31 dekabr 2023-cü il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir, kapitalda dəyişikliklər və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlardan, habelə əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri də daxil olmaqla maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdən ibarət olan maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Bizim fikrimizcə, əlavə edilən maliyyə hesabatları 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Şirkətin maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına (“MHBS”) uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Rəy üçün əsas

Biz auditi Beynəlxalq Audit Standartlarına (“BAS”) uyğun olaraq apardıq. Bizim həmin standartlar üzrə öhdəliklərimiz hesabatımızın “Maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti” bölməsində təsvir olunur. Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının (MBESŞ) “Peşəkar mühasiblərin beynəlxalq etika məcəlləsi”-nə (Beynəlxalq Müstəqillik Standartları ilə birlikdə) (“MBESŞ Məcəlləsi”) uyğun olaraq biz Şirkətdən müstəqillik və biz MBESŞ Məcəlləsinə uyğun olaraq etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit dəlili auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Xüsusi vurğulanan məsələ

Diqqətinizi Şirkətin əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlarının əhəmiyyətli dərəcədə cəmləşməsini təsvir edən maliyyə hesabatlarına dair 24 sayılı Qeydə cəlb edirik. Bu məsələ ilə bağlı rəyimizdə düzəliş edilmir.

Maliyyə hesabatları üçün rəhbərliyin və Audit komitəsinin məsuliyyəti

Rəhbərlik maliyyə hesabatlarının MHBS-yə uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin saxtakarlıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli səhvlər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin lazım bildiyi daxili nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

**Building a better
working world**

Maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən, rəhbərliyin Şirkəti ləğv etmək və ya əməliyyatları dayandırmaq niyyəti olduğu və ya bunu etməkdən başqa heç bir real alternativini olmadığı hallar istisna olmaqla, rəhbərlik Şirkətin daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətlə bağlı məsələlərin (belə məsələlər varsa) açıqlanmasına və mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit komitəsi şirkətin maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz ümumiyyətlə maliyyə hesabatlarında saxtakarlıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmamasına kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimiz daxil olan auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək dərəcəsini ifadə edir, lakin BAS-a uyğun olaraq aparılmış audit nəticəsində mövcud olan bütün təhriflərin üzə çıxarılmasına zəmanət vermir. Təhriflər saxtakarlıq və ya səhv nəticəsində əmələ gələ bilər və fərdi və ya ümumi halda götürülməklə hazırkı maliyyə hesabatlarının əsasında istifadəçilərin qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmələrini ehtimal etməyə əsas olacağı halda əhəmiyyətli hesab olunur.

BAS-a uyğun olaraq aparılmış auditin bir hissəsi olaraq biz audit zamanı peşəkar mühakimə və peşəkar skeptisizm tətbiq edirik. Biz həmçinin:

- ▶ Maliyyə hesabatlarında saxtakarlıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə cavab olaraq audit prosedurlarını layihələşdirir və həyata keçirir, eləcə də rəyimiz üçün əsas yaratmaq məqsədilə kifayət və münasib olan audit dəlilini əldə edirik. Saxtakarlıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sözləşmə, aldatma, bilərəkdən səhv buraxma, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət qaydalarına əməl olunmaması daxil ola bilər.
- ▶ Müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənilib hazırlanması məqsədilə auditə aid olan daxili nəzarət elementləri haqqında anlayış əldə edir, lakin bu zaman Şirkətin daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürük.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyini, uçot təxminlərinin və əlaqəli açıqlamaların əsaslılığını qiymətləndiririk.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının tətbiqinin münasibliyi və əldə edilmiş audit dəlillərinə əsaslanaraq Şirkətin daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi ilə bağlı əhəmiyyətli şübhə doğuran hadisə və ya şəraitlərlə əlaqədar mühüm qeyri-müəyyənliyin olub-olmaması haqqında nəticə çıxarıyıq. Mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gələcəyimiz halda, biz auditor hesabatımızda maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli açıqlamalara diqqəti yönəltməliyik və ya, əgər bu cür açıqlamalar qeyri-münasib olarsa, rəyimizə düzəliş etməliyik. Bizim nəticələr audit hesabatımızın tarixinədək əldə etdiyimiz audit dəlillərinə əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və ya şəraitlər Şirkətin daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməməsinə gətirib çıxara bilər.

**Building a better
working world**

- ▶ Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturu və məzmununu, eləcə də maliyyə hesabatlarının müvafiq əməliyyat və hadisələri düzgün təqdim edib-etmədiyini qiymətləndiririk.

Biz digər məsələlərlə yanaşı, auditin planlaşdırılmış əhatə dairəsi, vaxtı və əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarətdə müəyyən etdiyimiz hər hansı əhəmiyyətli çatışmazlıqları tərəfimizdən müəyyən olunduğu halda şuranın nəzərinə çatdırmalıyıq.

Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

4 aprel 2024-cü il

Bakı, Azərbaycan

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat**31 dekabr 2023-cü il tarixinə***(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	31 dekabr 2023-cü il	31 dekabr 2022-ci il
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və qısamüddətli aktivlər	5	38,147,793	92,876,625
İnvestisiya qiymətli kağızları	6	26,350,776	29,489,341
Ticarət və digər debitor borcları	7	221,564	594,165
Əmlak və avadanlıqlar	8	430,486	200,970
Qeyri-maddi aktivlər	9	509,728	181,455
İstifadə hüququ olan aktiv	10	24,381	251,740
Cari mənfəət vergisi aktivləri	11	131,800	-
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	11	-	286,521
Digər aktivlər		94,946	43,850
Cəmi aktivlər		65,911,474	123,924,667
Öhdəliklər			
Alınmış avanslar	12	32,841,110	85,074,946
REPO razılaşmaları əsasında borc öhdəlikləri	13	18,448,294	26,839,838
Ticarət və digər kreditör borcları	14	660,611	881,646
İcarə öhdəliyi	10	27,351	166,097
Cari mənfəət vergisi öhdəlikləri	11	-	536,388
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri		1,291	-
Digər öhdəliklər		35,327	12,485
Cəmi öhdəliklər		52,013,984	113,511,400
Kapital			
Səhmdar kapitalı	15	300,000	300,000
Bölüşdürülməmiş mənfəət		13,186,418	10,813,566
İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə xalis realizasiya olunmamış gəlirlər /(zərərlər)	15	411,072	(700,299)
Cəmi kapital		13,897,490	10,413,267
Cəmi öhdəliklər və kapital		65,911,474	123,924,667

Maliyyə hesabatlarını Şirkətin rəhbərliyi adından imzalayan və buraxılmasına icazə verənlər:

Direktor

Ceyhun Hacıyev

Maliyyə meneceri

Elmina Nəbiyeva

4 aprel 2023-cü il

Mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabat**31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə***(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2023	2022
Effektiv faiz dərəcəsi istifadə etməklə hesablanmış faiz gəlirləri		2,042,397	1,149,836
REPO razılaşmaları əsasında borc öhdəlikləri üzrə faiz xərci	13	(1,113,327)	(485,095)
İcarə öhdəliyi üzrə faiz xərci	10	(1,965)	(6,578)
Xalis faiz gəliri		927,105	658,163
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri xərci		(15,773)	(53,109)
Kredit zərəri xərcindən sonrakı xalis faiz gəliri		911,332	605,054
Xalis haqq və komissiya gəliri	16	3,034,971	1,345,958
- haqq və komissiya gəliri		3,297,333	1,844,746
- haqq və komissiya xərci		(262,362)	(498,788)
Borc qiymətli kağızları ilə dilinq əməliyyatlarından xalis gəlir	17	2,597,569	5,282,762
Qeyri-faiz gəliri		5,632,540	6,628,720
İşçilərlə bağlı xərclər	18	(2,059,624)	(1,195,864)
Digər əməliyyat və inzibati xərclər	19	(1,211,127)	(1,375,008)
Köhnəlmə və amortizasiya	8, 9, 10	(289,414)	(256,740)
Məzənnə fərqi xalis gəlir/(zərər)		20,216	(6,336)
Qeyri-faiz xərci		(3,539,949)	(2,833,948)
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəlki mənfəət	11	3,003,923	4,399,826
Mənfəət vergisi xərci	11	(631,071)	(897,755)
İl üzrə mənfəət		2,372,852	3,502,071
Digər ümumi gəlir			
<i>Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnifləşdirilməli olan digər ümumi gəlir:</i>			
Digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərle borc alətlərinin ədalətli dəyərində xalis dəyişiklik	6	1,375,060	(1,082,294)
Digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərle borc alətləri üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyatda dəyişikliklər	6	14,154	15,035
Digər ümumi gəlirin komponentlərinə aid gəlir vergisi	11	(277,843)	213,452
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərəre yenidən təsnifləşdirilməli olan xalis digər ümumi gəlir/(zərər)		1,111,371	(853,807)
İl üzrə cəmi ümumi gəlir		3,484,223	2,648,264

Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat**31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə***(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Səhmdar kapitalı (Qeyd 15)	Bölüşdürülməmiş iş mənfəət	İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə xalis realizasiya olunmamış gəlirlər/(zərərlər) (Qeyd 15)	Cəmi kapital
1 yanvar 2022-ci il	300,000	7,311,495	153,508	7,765,003
İl üzrə mənfəət	-	3,502,071	-	3,502,071
İl üzrə digər ümumi zərər	-	-	(853,807)	(853,807)
İl üzrə cəmi ümumi gəlir	-	3,502,071	(853,807)	2,648,264
31 dekabr 2022-ci il	300,000	10,813,566	(700,299)	10,413,267
İl üzrə mənfəət	-	2,372,852	-	2,372,852
İl üzrə digər ümumi zərər	-	-	1,111,371	1,111,371
İl üzrə cəmi ümumi gəlir	-	2,372,852	1,111,371	3,484,223
31 dekabr 2023-cü il	300,000	13,186,418	411,072	13,897,490

Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat**31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə***(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	<i>Qeydlər</i>	2023	2022
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faiz		2,442,927	2,293,155
Ödənilmiş faiz		(1,115,292)	(485,095)
Alınmış haqq və komissiya		3,021,800	1,595,581
İşçilərlə bağlı ödənilmiş xərclər		(2,036,089)	(1,089,557)
Ödənilmiş digər əməliyyat və inzibati xərclər		(1,223,619)	(1,389,607)
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satışından əldə edilmiş xalis realizasiya edilmiş gəlirlər		2,597,569	5,282,762
Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti		3,687,296	6,207,239
<i>Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində xalis dəyişiklik</i>			
Qısamüddətli aktivlər		635,832	(2,470,032)
Ticarət və digər debitor borcları		121,770	(47,738)
Alınmış avanslar		(52,213,453)	26,573,315
Mənfəət vergisindən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş)/əldə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		(47,768,555)	30,262,784
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(1,292,296)	(166,782)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş)/əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(49,060,851)	30,096,002
İnvestisiya fəaliyyətindən əldə edilmiş/(istifadə edilmiş) pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması		(26,308,400)	(40,867,600)
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satışı və qaytarılmasından daxilolmalar		30,424,499	32,309,100
Əmlak və avadanlıqların alınması		(326,973)	(36,094)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması		(357,416)	(19,605)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş/(istifadə edilmiş) xalis pul vəsaitləri		3,431,710	(8,614,199)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
REPO razılaşmaları əsasında borc öhdəlikləri üzrə daxilolmalar	25	777,332,927	1,318,004,000
REPO razılaşmaları əsasında borc öhdəliklərinin qaytarılması	25	(785,724,471)	(1,310,645,932)
İcarə öhdəliyi üzrə əsas borcun qaytarılması		(74,366)	(166,096)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş)/ əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(8,465,910)	7,191,972
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri üzrə GKZ-nin təsiri	5	2,051	(2,346)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis (azalma)/artım		(54,093,000)	28,671,429
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin əvvəlinə	5	90,406,593	61,735,164
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin sonuna	5	36,313,593	90,406,593

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

1. Əsas fəaliyyət

"PAŞA Kapital İnvestisiya Şirkəti" QSC ("Şirkət") 27 iyun 2012-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq yaradılmışdır. Şirkət 9 mart 2016-cı il tarixində Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən verilmiş 088806 sayılı investisiya fəaliyyəti üçün lisenziya əsasında fəaliyyət göstərir.

Şirkətin əsas müstəsna fəaliyyəti korporativ və fərdi müştərilərə beynəlxalq, yerli və onlayn brokerlik, anderrayting, market meyker, marjinal ticarət, məsləhət və tədqiqat, və yerli kapital bazarında müvafiq qanunvericilik ilə müəyyən edilmiş əsas və yardımçı investisiya xidmətlərinin göstərilməsidir.

Şirkətin qeydiyyatda alınmış rəsmi ünvanı belədir: Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, AZ1000, Tolstoy küçəsi 170. Şirkətin cari ünvanı belədir: Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, AZ1065, Cəfər Cəbbarlı küçəsi 44, Caspian Plaza.

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Şirkət tam olaraq PASHA Holding MMC-nin mülkiyyətindədir. 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Şirkətin yekun mülkiyyətçiləri Şirkət üzrə birgə nəzarəti həyata keçirən xanım Leyla Əliyeva, xanım Arzu Əliyeva, cənab Arif Paşayev və cənab Mir Camal Paşayevdir.

2. Hesabatların tərtibatının əsası

Ümumi məsələlər

Hazırkı maliyyə hesabatları Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına (MHBS) uyğun olaraq hazırlanmışdır.

Şirkət mühasibat uçotu qeydlərini Azərbaycan Respublikasının mühasibat uçotuna dair qanunvericiliyinə və əlaqəli təlimatlara uyğun olaraq aparır. Hazırkı maliyyə hesabatları MHBS-yə uyğunlaşmaq məqsədilə yuxarıda qeyd edilmiş düzəlişlər edilmiş və yenidən təsnifatı aparılmış uçot qeydlərinə əsaslanır.

Aşağıdakı uçot prinsiplərində göstərilənlər istisna olmaqla, maliyyə hesabatları ilkin dəyər əsasında hazırlanmışdır. Məsələn, investisiya qiymətli kağızları digər ümumi gəlir vasitəsilə ədalətli dəyərlə ölçülmüşdür. Hazırkı maliyyə hesabatları, xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, Azərbaycan manatı (AZN) ilə təqdim edilir. Azərbaycan manatı Şirkətin funksional valyutasıdır, çünki Şirkətin əməliyyatlarının əksəriyyəti Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir, ölçülür və ya maliyyələşdirilir. Digər valyutalarla aparılmış əməliyyatlar xarici valyuta ilə əməliyyatlar kimi uçota alınır.

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri

Yeni və düzəliş edilmiş standartlar və şərhlər

Şirkət 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minən müəyyən standartlara düzəlişləri ilk dəfə tətbiq etmişdir. Şirkət buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş hər hansı digər standartı, şərhini və ya düzəlişi erkən tətbiq etməmişdir.

- ▶ 17 sayılı MHBS "Sığorta müqavilələri";
- ▶ Mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması – 1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2-yə düzəlişlər;
- ▶ Beynəlxalq Vergi İslahatı – Pillar 2 modelinin qaydaları – MUBS 12-yə düzəlişlər;
- ▶ Mühasibat Uçotu Təxminlərinin Tərfi – MUBS 8-ə düzəlişlər;
- ▶ Vahid əməliyyatdan yaranan aktiv və öhdəliklərlə bağlı təxirə salınmış vergi – MUBS 12-yə düzəlişlər.

17 sayılı MHBS "Sığorta müqavilələri"

17 sayılı MHBS "Sığorta Müqavilələri" 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir. 17 sayılı MHBS sığortanı verən müəssisələrin növündən asılı olmayaraq, bütün növ sığorta müqavilələrinə (yeni, həyat sığortası, digər sığortalar, birbaşa və təkrar sığorta), eləcə də ixtiyari iştirak xüsusiyyətləri olan müəyyən zamanətlərə və maliyyə alətlərinə tətbiq edilir. Əhatə dairəsinə bir neçə istisna tətbiq edilir.

Şirkət əhəmiyyətli sığorta riskinin ötürülməsi ilə nəticələnən müqavilələr müəyyən etməmiş, buna görə də 17 sayılı MHBS-nin 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə Şirkətin maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsir göstərmədiyi qənaətinə gəlmişdir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Yeni və düzəliş edilmiş standartlar və şərhlər (davamı)

"Mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması" – 1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2-yə düzəlişlər

MUBSK 1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2 "Əhəmiyyətliyə dair mülahizələrin formalaşdırılması"na düzəlişlərdə əhəmiyyətli mülahizələrinin mühasibat uçotu prinsiplərinə tətbiq edilməsində müəssisələrə kömək etmək üçün qaydalar və nümunələr təqdim edilir. Düzəlişlərin məqsədi aşağıdakılar vasitəsilə uçot prinsiplərinə dair daha səmərəli açıqlamaların təqdim edilməsinə kömək etməkdir:

- ▶ Müəssisələr qarşısında qoyulmuş "mühüm" mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlamaq tələbini "əhəmiyyətli" mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması üzrə tələblə əvəz edilməsi; və
- ▶ Mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması ilə bağlı qərarlar verərkən müəssisələrin əhəmiyyətli anlayışını necə tətbiq etdiklərinə dair təlimatın əlavə edilməsi.

Düzəlişlər Şirkətin maliyyə hesabatlarında hər hansı maddələrin tanınmasına və ya təqdim edilməsinə təsir göstərməmişdir, lakin uçot siyasətinin açıqlanmasına təsir göstərmişdir.

Beynəlxalq Vergi İslahatı – Pillar 2 modelinin qaydaları – MUBS 12-yə düzəlişlər

MUBS 12-yə düzəlişlər İƏİT-in BEPS Pillar 2 qaydalarına cavab olaraq edilmiş və aşağıdakıları əhatə edir:

- ▶ Pillar 2 modelinə aid qaydaların müxtəlif yurisdiksiyalarda tətbiqindən irəli gələn təxirə salınmış vergilərin tanınması və açıqlanması üçün məcburi müvəqqəti istisna; və
- ▶ Maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə müəssisənin həmin qanunvericilikdən, xüsusən də onun qüvvəyə minmə tarixindən əvvəl, Pillar 2 mənfəət vergilərinə cəlb edilib-edilməməsi məsələsini daha yaxşı başa düşməsinə kömək etmək üçün müvafiq müəssisələr üçün açıqlama tələbləri.

Düzəliş, Pillar 2 qanunvericiliyinin (əsas etibarilə) qəbul edildiyi, lakin hələ qüvvəyə minmədiyi dövrlərdə, maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə müəssisənin Pillar 2 mənfəət vergisi ilə bağlı yaranan riskləri, o cümlədən hesabat dövrünün sonunda Pillar 2 mənfəət vergisi riskinə aid həm keyfiyyət, həm də kəmiyyət məlumatı başa düşməyə kömək edən məlum və ya əsaslandırılmış məlumatın açıqlanmasını tələb edir. Misal üçün:

- a) Pillar 2 qanunvericiliyinin müəssisəyə necə təsir edəcəyi və Pillar 2 mənfəət vergiləri riskinin mövcud ola biləcəyi əsas yurisdiksiyalar kimi keyfiyyət məlumatı; və
- b) Aşağıdakı kəmiyyət məlumatı:
 - ▶ Müəssisənin mənfəətinin Pillar 2 mənfəət vergisinə cəlb edilə bilən payının və bu mənfəətlərə tətbiq edilən orta effektiv vergi dərəcəsinin göstəricisi; və ya
 - ▶ Pillar 2 qanunvericiliyi qüvvəyə minsəydi, müəssisənin ümumi effektiv vergi dərəcəsinin necə dəyişəcəyini göstərən göstərici.

Qanunvericilik qüvvəyə mindikdən sonra Pillar 2 mənfəət vergiləri ilə bağlı cari vergi xərcləri üçün əlavə açıqlamalar tələb olunur. Tələblər 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün tətbiq edilir, 31 dekabr 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən əvvəl başa çatan aralıq dövrlər üçün isə tətbiq edilmir.

Şirkət fəaliyyət göstərdiyi müxtəlif yurisdiksiyalarda Pillar 2 modelinə aid qaydaların tətbiqi baxımından öz korporativ strukturunu təhlil etmişdir. Qrupun fəaliyyət göstərdiyi bütün yurisdiksiyalarda effektiv vergi dərəcəsi 15%-dən yuxarı olduğu üçün, qanun qüvvəyə mindikdə Pillar 2 vergilərinə cəlb olunmayacağını müəyyən etmişdir. Beləliklə də, Pillar 2 üzrə müvafiq açıqlamalar tələb olunmadığından, düzəlişlər Qrupun 31 dekabr 2023-cü il tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməyəcək.

2023-cü ildə ilk dəfə tətbiq edilən digər düzəlişlər və şərhlər Şirkətin maliyyə hesabatına təsir etmir.

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

İlkin tanınma

Tanına tarixi

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin bütün müntəzəm alışları və satışları alqı-satqı tarixində, yəni Şirkət aktivləri və ya öhdəliyi almaq öhdəliyini üzərinə götürdüyü tarixdə tanınır. Müntəzəm alış və ya satış əməliyyatları qanunvericiliklə və ya bazar razılaşmaları ilə ümumi şəkildə müəyyən edilmiş müddət ərzində aktivlərin və öhdəliklərin çatdırılmasını tələb edən maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin alınması və ya satılması deməkdir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

Maliyyə alətlərinin təsnifatı ilkin tanınmada onların müqavilə şərtlərindən və alətləri idarə etmək üçün biznes modelindən asılıdır. Maliyyə alətləri ilk öncə ədalətli dəyərle ölçülür və MZƏD ilə tanınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri istisna olmaqla, əməliyyat xərcləri həmin məbləğə əlavə edilir və ya bu məbləğdən çıxılır.

DÜGƏD ilə borc alətləri

Şirkət aşağıdakı şərtlərin hər ikisi yerinə yetirilərsə, borc alətlərini DÜGƏD ilə ölçür:

- ▶ Maliyyə aktivini biznes modeli çərçivəsində müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivini üzrə müqavilə şərtləri müəyyən olunmuş tarixlərdə qalan əsas məbləğ üzrə yalnız əsas məbləğ və faiz ödənişlərindən (YƏMFÖ) ibarət pul vəsaitlərinin yaranmasına səbəb olur.

DÜGƏD ilə borc alətləri sonradan ədalətli dəyərle ölçülür, tanınmış ədalətli dəyərde dəyişikliklərə görə yaranan gəlir və zərərlər isə digər ümumi gəlirdə (DÜG) tanınır. Faiz gəlirləri və məzənnə fərqi gəlir və zərərlər mənfəət və ya zərərdə Amortizasiya hesablanmış dəyərde ölçülmüş maliyyə aktivləri ilə eyni qaydada tanınır. Tanınması dayandırılırsa əvvəllər DÜG-də ümumi gəlirdə tanınmış ümumi gəlir və ya zərərlər digər ümumi gəlirdən mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif edilir.

DÜGƏD ilə ölçülmüş borc qiymətli kağızları üzrə GKZ maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda həmin maliyyə aktivlərinin balans dəyərini azaltır, bunlar ədalətli dəyərde qalır. Əksinə, digər ümumi gəlirdə yığılmış dəyərsizləşmə məbləği kimi aktivlər Amortizasiya hesablanmış dəyərde ölçülsəydi yaranacaq ehtiyata bərabər məbləğ mənfəət və ya zərərdə müvafiq xərc yaradılmaqla tanınır. DÜG-də tanınmış yığılmış zərər aktivin tanınması dayandırılırsa mənfəət və zərəre aid edilir.

Pul vəsaitləri və qısamüddətli aktivlər

Pul vəsaitləri və qısamüddətli aktivlərə kassada olan pul vəsaitləri və yerli valyutada bankdakı cari hesablar, xarici valyuta və qiymətli metallar daxildir.

Ticarət və digər debitor borcları

Ticarət və digər debitor borcları ödənilməli olanda tanınır və ilkin tanınma zamanı alınmış və ya alınacaq ödənişin ədalətli dəyəri ilə ölçülür. İlkin tanınmadan sonra, ticarət və digər debitor borcları effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə amortizasiya hesablanmış dəyərle ölçülür. Ticarət və digər debitor borclarının balans dəyəri hər hansı hadisə və ya şəraitlə balans dəyərinin qaytarılma bilməyəcəyini göstərəndə dəyərsizləşmə baxımından nəzərdən keçirilir, dəyərsizləşmə zərəri isə mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabatda əks etdirilir. Ticarət və digər debitor borcları maliyyə aktivləri ilə eyni qaydada uçotdan çıxarılır.

Alınmış avans ödənişləri

Alınmış avans ödənişləri aktivlərin idarə edilməsi müqavilələri üçün tanınır və müştərinin aktivlərin idarə edilməsi xidmətləri üçün Şirkətə pul köçürdüyü anda yaranır. Alınmış avans ödənişləri əvvəlcə ədalətli dəyərle tanınır və hesabat tarixinin sonunda yenidən qiymətləndirilir.

Ticarət və digər kreditor borcları

Ticarət və digər kreditor borcları gələcəkdə alınan mallar və xidmətlər üçün Şirkətə hesab-fakturanın kəsilib-kəsilmədiyindən asılı olmayaraq, ödəniləcək vəsaitin ədalətli dəyərinə bərabər olan maya dəyəri ilə uçota alınır.

"REPO və əks "REPO" razılaşmaları

Xüsusi müqavilələr ("REPO" razılaşmaları) əsasında müəyyən gələcək tarixdə yenidən satınalmaq üçün satılmış qiymətli kağızların maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınması dayandırılır, çünki Şirkət mülkiyyət hüququ ilə bağlı risk və faydaların əksəriyyətini özündə saxlayır. Müvafiq alınmış pul vəsaitləri maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda onların geri qaytarılması üzrə müvafiq öhdəliyi daşıyan aktiv kimi tanınır. Geri qaytarılacaq həmin pul vəsaitlərinə əməliyyatın iqtisadi mahiyyətini Şirkətə kredit kimi əks etdirən borc öhdəlikləri daxilində öhdəlik kimi tanınan hesablanmış faiz daxildir. Satış və alış qiymətləri arasındakı fərq faiz xərci kimi uçota alınır və müqavilənin müddəti üzrə EFD-dən istifadə etməklə hesablanır.

Qarşı-tərəf qiymətli kağızları satmaq və ya yenidən girov qoymaq hüququna malik olanda Şirkət maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında həmin qiymətli kağızları, müvafiq olaraq, girov kimi qoyulmuş ticarət üçün saxlanılan maliyyə aktivlərinə və ya girov kimi qoyulmuş maliyyə investisiyalarına yenidən təsnif edir.

*(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)***3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)****"REPO və əks "REPO" razılaşmaları (davamı)**

Əksinə, müəyyən gələcək tarixdə yenidən satış haqqında müqavilələr əsasında alınmış qiymətli kağızlar maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınır. Ödənilmiş vəsait, o cümlədən hesablanmış faiz, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks "repo" müqavilələri üzrə debitor borclarının tərkibində, əməliyyatın iqtisadi mahiyyətini Şirkətin krediti kimi əks etdirməklə qeydə alınır. Satınalma və satış qiymətləri arasında fərq xalis faiz gəlirində qeydə alınır və müqavilənin müddəti üzrə EFD-dən istifadə etməklə hesablanır. Yenidən satış müqaviləsi əsasında alınmış qiymətli kağızlar sonradan üçüncü tərəfə satılanda qiymətli kağızların qaytarılması öhdəliyi ticarət üçün saxlanılan maliyyə öhdəliklərinin tərkibində qısa satış kimi qeydə alınır və ədalətli dəyərlə ölçülür, hər hansı gəlir və ya zərər isə xalis ticarət gəlirinə daxil edilir.

İcarələr

Şirkət, qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarəsi istisna olmaqla, bütün icarələr üçün vahid tanınma və ölçmə yanaşmasını tətbiq edir. Şirkət icarə ödənişlərini etmək üçün icarə öhdəliklərini və əsas aktivləri istifadə etmək hüququnu təqdim edən istifadə hüququ olan aktivləri tanıyır.

İstifadə hüququ olan aktivlər

Şirkət istifadə hüququ olan aktivləri icarənin başlanma tarixində (yəni əsas aktiv istifadə üçün mövcud olduğu tarixdə) tanıyır. İstifadə hüququ olan aktivlər yığılmış köhnəlmə və dəyərsizləşmə zərərlerini çıxarmaqla və icarə öhdəliklərinin hər hansı yenidən ölçülməsi üzrə düzəliş etməklə maya dəyəri ilə ölçülür. İstifadə hüququ olan aktivlərin maya dəyərinə tanınmış icarə öhdəliklərinin (əgər olarsa) məbləği, çəkilən ilkin birbaşa xərclər və icarə üzrə alınmış hər hansı güzəştlər (əgər olarsa) çıxıldıqdan sonra icarə müddətinin başlanğıc tarixində və ya ondan əvvəl edilmiş hər hansı icarə ödənişləri daxildir. İcarə müddətinin sonunda mülkiyyət hüququnun Şirkətə keçəcəyi haqqında kifayət qədər əminlik olmadığı təqdirdə, tanınmış istifadə hüququ olan aktivlər ehtimal edilən istifadə müddəti və icarə müddətindən daha qısa olanı üzrə düz xətt üsulu ilə amortizasiya edilir. İstifadə hüququ olan aktivlər üzrə dəyərsizləşmə hesablanır.

İcarə öhdəlikləri

İcarənin başlanma tarixində, Şirkət icarə müddəti ərzində ediləcək icarə ödənişlərinin cari dəyəri ilə ölçülmüş icarə öhdəliklərini tanıyır. İcarə ödənişlərinə icarə güzəştləri üzrə alınacaq məbləğlər çıxılmaqla sabit ödənişlər (o cümlədən mahiyyətə sabit ödənişlər), indeks və ya dərəcələrdən asılı olan dəyişkən icarə ödənişləri və zəmanətli son qalıq dəyəri üzrə icarəçi tərəfindən ödənilməsi gözlənilən məbləğlər daxildir. İcarə ödənişlərinə həmçinin Şirkət tərəfindən gerçəkləşdirilməsi əsaslı şəkildə yaqın olduğu halda alış hüququnun gerçəkləşdirildiyi qiymət (əgər olarsa) və icarə müddəti ərzində Şirkət icarəni ləğv etmə hüququnu gerçəkləşdirərsə, icarənin ləğv edilməsi ilə bağlı cərimə ödənişləri daxildir. İndeks və ya dərəcələrdən asılı olmayan dəyişkən icarə ödənişləri ödənişin həyata keçirilməsi ilə nəticələnən hal və ya şəraitin baş verdiyi dövrdə xərc kimi tanınır.

İcarə ödənişlərinin cari dəyərini hesablayarkən, icarə müqaviləsində nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinin dərhal müəyyən edilməsi mümkün olmadığı təqdirdə Şirkət icarənin başlanma tarixinə olan artan faiz dərəcəsinə istifadə edir. Başlanma tarixindən sonra, icarə öhdəliklərinin məbləği faizin artımını əks etdirmək üçün artırılır və edilmiş icarə ödənişləri üçün azaldılır. Bundan əlavə, modifikasiya, icarə müddətində dəyişiklik, mahiyyətə sabit icarə ödənişlərində dəyişiklik və ya əsas aktivin alınması üzrə qiymətləndirmədə dəyişiklik baş verdikdə icarə öhdəliklərinin balans dəyəri yenidən ölçülür.

Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlar, gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yığılmış köhnəlməni və hər hansı tanınmış dəyərsizləşməni çıxarmaqla ilkin dəyəri ilə tanınır. Tanıma meyarına uyğun gələndə, əmlak və avadanlıqların bir hissəsinin əvəz etdirilməsi xərcləri yaranan zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Aktiv istifadə edilmək üçün mövcud olduğu andan bu aktiv üzrə köhnəlmə hesablanmağa başlayır. Köhnəlmə aktivlərin balans dəyərlərini aşağıda göstərilən proqnozlaşdırılan istifadə müddətləri üzrə bərabər hissələrə bölməklə hesablanır:

	<i>ii</i>
Mebel və avadanlıq	5
Kompüterlər, rabitə və digər avadanlıq	5
Nəqliyyat vasitələri	5
İcarəyə alınmış aktivlərin əsaslı təmiri	10

Aktivlərin qalıq dəyərləri, istifadə müddətləri və köhnəlmənin hesablanması metodlarına hər maliyyə ilinin sonunda yenidən baxılır və müvafiq olarsa dəyişikliklər edilir. Balans dəyərinin qaytarılmayacağını göstərən hadisələr baş verdikdə əmlak və avadanlıqların balans dəyərləri üzrə dəyərsizləşmə baxımından təhlillər aparılır. Dəyərsizləşmə zərərləri mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabatda tanınır.

Təmir və rekonstruksiya xərcləri çəkildikcə xərclərə aid edilir və kapitallaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, digər əməliyyat və inzibati xərclərə daxil edilir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Əmlak və avadanlıqlar (davamı)

Əmlak və avadanlıqlar silinəndə və ya onların istifadəsindən və ya silinməsindən gələcəkdə iqtisadi faydaların əldə edilməsi gözlənilməyəndə tanınması dayandırılır. Aktivin tanınmasının dayandırılmasından əldə edilən hər hansı gəlir və ya zərər (xalis satış gəlirləri ilə aktivin balans dəyəri arasındakı fərq kimi hesablanır) aktivin tanınması dayandırılan ildə mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabatda daxil edilir.

Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlər lisenziyalar, veb sayt və kompüter üçün proqram təminatından ibarətdir.

Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər ilk olaraq ilkin dəyəri ilə tanınır. İlk tanımadan sonra qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiyanı və yığılmış dəyərsizləşmə zərərlərini çıxmaqla ilkin dəyəri ilə əks etdirilir. Qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri məhdud və ya qeyri-müəyyən müddətlər kimi qiymətləndirilir. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlər üçün 10 ilədək istifadə müddəti üzrə amortizasiya hesablanır və həmin qeyri-maddi aktivlər üzrə mümkün dəyərsizləşmə əlamətləri mövcud olanda dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirmə aparılır.

Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktiv üçün amortizasiya müddətinə və amortizasiya metoduna ən azı hər maliyyə ilinin sonunda yenidən baxılır. Gözlənilən faydalı istifadə müddəti və ya aktivin özündə təcassüm etdirdiyi gələcək iqtisadi səmərənin gözlənilən istehlak strukturundakı dəyişikliklər, müvafiq olaraq, amortizasiya müddəti və ya metodunun dəyişdirilməsi yolu ilə hesabatda alınır və uçot hesablamalarında dəyişikliklər kimi hesab olunur. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya xərcləri mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabatda köhnəlmə və amortizasiya xərcləri kateqoriyasında əks olunur.

Qeyri-məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlər hər il 31 dekabrda dəyərsizləşmə baxımından, fərdi şəkildə və ya pul vəsaitlərini yaradan vahid səviyyəsində (hansı daha münasibdirsə) və şəraitlər balans dəyərinin dəyərsizləşə biləcəyini göstərəndə yoxlanılır.

Vergilər

Cari və əvvəlki dövrlər üzrə cari mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri vergi orqanlarından alınacağı və ya onlara ödəniləcəyi gözlənilən məbləğdə ölçülür. Məbləği hesablamaq üçün hesabat tarixinə qədər Azərbaycan Respublikasında qüvvəyə minmiş və ya faktiki olaraq qüvvəyə minmiş vergi dərəcələri və vergi qanunları istifadə olunur.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri balans metodundan istifadə etməklə müvəqqəti fərqlər üzrə hesablanır. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivlərin və öhdəliklərin vergi bazası və onların maliyyə hesabatları məqsədləri üçün balans dəyərləri arasında bütün müvəqqəti fərqlər üzrə müəyyən edilir.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri bütün çıxılmalı müvəqqəti fərqlərin, sonrakı dövrə keçirilmiş istifadə edilməmiş vergi aktivləri və istifadə edilməmiş vergi öhdəlikləri üçün tanınır. Təxirə salınmış vergi aktivləri bütün çıxılmalı müvəqqəti fərqlərin, sonrakı dövrə keçirilmiş istifadə edilməmiş vergi aktivləri və istifadə edilməmiş vergi öhdəliklərinin istifadəsi ilə əlaqədar vergi tutulmalı mənfəətin mövcudluğunun mümkünüyü baxımından tanınır. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivlərinin balans dəyəri hər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixində nəzərdən keçirilir və təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivlərinin hamısının və ya bir hissəsinin istifadə edilməsi üçün kifayət qədər vergiyə cəlb olunan mənfəətin mövcudluğu ehtimal edilmədiyi dərəcədə azaldılır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri, hesabat dövrünün sonunda qüvvədə olan və ya faktiki olaraq qüvvədə olan vergi dərəcələri və vergi qanunları əsasında aktivlərin satıldığı və ya öhdəliklərin yerinə yetirildiyi ildə tətbiq edilməsi gözlənilən vergi dərəcələri ilə ölçülür.

Bundan əlavə, Şirkətin fəaliyyəti ilə bağlı müxtəlif əməliyyat vergiləri tətbiq edilir. Bu vergilər əməliyyat və inzibati xərclərin tərkibinə daxil edilir.

Kapital

Səhmdar kapitalı

Adi səhmlər səhmdar kapitalı kimi təsnif edilir. Yeni səhmlərin emissiyası ilə birbaşa bağlı olaraq üçüncü tərəflərə ödənişlərə çəkilən xərclər kapitala daxil olmalardan çıxılma kimi əks etdirilir. Əldə edilmiş vəsaitlərin ədalətli dəyərinin buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləği əlavə ödənilmiş kapital kimi əks etdirilir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Fidusiar xidmətlər

Şirkət müştərilərin adından aktivlərin saxlanması və ya yatırılması ilə nəticələnən trust və digər fidusiar xidmətlər göstərir. Müəyyən tanıma meyarlarına cavab verən aktivlər istisna olmaqla, Şirkətin fidusiar qismində saxladığı aktivlər Şirkətin aktivləri olmadığı üçün, Şirkətin maliyyə hesabatlarında göstərilmir. Trust və digər fidusiar xidmətlərin göstərilməsindən gəlirlər xidmətlər göstərildiyi zaman tanınır.

Şerti aktivlər və öhdəliklər

Şirkət keçmiş hadisələr nəticəsində hüquqi və ya işgüzar praktikadan irəli gələn öhdəliklərə malik olduqda, bu öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi resursların sərf olunmasının ehtimalı böyük olduqda və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ehtimal edilə bildikdə ehtiyatları uçota alır. Şirkət ehtiyatların hamısının və ya bir hissəsinin əvəzinin ödənilməsinə gözləyirsə, bu ödəniş yalnız baş tutacağı zahirən yəqin olduqda ayrıca aktiv kimi uçota alınır. Ehtiyata aid olan xərclər mənfəət və ya zərərdə hər hansı əvəzin ödənilməsinə çıxmaqla təqdim olunur. Pulun vaxt dəyərinin təsiri önəmlidirsə, ehtiyatlar münasib olduqda öhdəliyə xas olan riskləri əks etdirən cari vergidən əvvəlki dərəcəni istifadə etməklə diskont edilir. Diskont istifadə ediləndə, vaxt keçməsinə görə ehtiyatın artması maliyyə xərci kimi tanınır.

Gəlirlərin və xərclərin tanınması

Gəlirlər Şirkət tərəfindən iqtisadi səmərənin əldə edilməsi ehtimal ediləndə və xərclər etibarlı şəkildə ölçülə biləndə tanınır. Gəlirin və ya xərcin tanınması üçün aşağıdakı xüsusi tanıma meyarları da qarşılanmalıdır.

Faiz və analoji gəlirlər və xərclər

Şirkət amortizasiya hesablanmış dəyərlə və ya DÜGƏD ilə ölçülmüş borc maliyyə aktivləri üzrə faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsinə ("EFD") maliyyə aktivinin (kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri istisna olmaqla) ümumi balans dəyərinə tətbiq etməklə hesablamalıdır. EFD qiymətləndirilən gələcək pul vəsaitləri ödənişlərini və ya daxilolmalarını maliyyə alətinin ehtimal edilən istifadə müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə aktivinin və ya öhdəliyinin xalis balans dəyərinədək diskontlaşdırır. Hesablama zamanı maliyyə aləti üzrə bütün müqavilə şərtləri (məsələn əvvəlcədən ödəmə imkanı), eləcə də alətlə bilavasitə bağlı olan və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün haqlar və əlavə xərclər nəzərə alınır, lakin gələcək kredit zərərləri nəzərə alınmır.

Şirkət maliyyə aktivləri və ya öhdəlikləri üzrə ödəniş və daxilolmalara dair qiymətləndirmələrinə yenidən baxdıqda, həmin aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə düzəlişlər edir. Düzəliş edilmiş balans dəyəri ilkin effektiv faiz dərəcəsi əsasında hesablanır və balans dəyərinə dəyişiklik faiz gəliri və ya xərci kimi tanınır. Maliyyə aktivləri kredit üzrə dəyərsizləşmiş olanda Şirkət faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsinə maliyyə aktivinin xalis amortizasiya edilən dəyərinə tətbiq etməklə hesablayır. Maliyyə aktivləri bərpa olunsaydı və artıq kredit üzrə dəyərsizləşmiş olmasaydı, Şirkət faiz gəlirlərinin ümumi əsasla hesablanmasına qayıdacaqdı.

Alınmış və ya yaradılmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) üçün Şirkət faiz gəlirini düzəldilmiş EFD hesablamayla və bu dərəcəni aktivin amortizasiya edilən dəyərinə tətbiq etməklə hesablayır. Düzəldilmiş EFD ilkin tanınmada qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini (o cümlədən kredit zərərlərini) AYKD aktivlərinin amortizasiya edilən dəyərinə diskontlaşdırılan faiz dərəcəsidir.

Haqq və komissiya gəliri

Şirkət xalis haqq və komissiya gəlirini müştərilərə göstərdiyi müxtəlif xidmətlərdən əldə edir. Prinsipal və ya agent kimi çıxış etdiyini qiymətləndirmək üçün Şirkət gəlirlərin uçotunu müəyyən meyar əsasında qiymətləndirir. Komissiya gəliri aşağıdakı iki kateqoriyaya bölünə bilər:

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilmiş haqlar

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilmiş haqlar icra öhdəlikləri yerinə yetirildikdə həmin müddət üzrə hesablanır. Bu haqlara komissiya gəliri və aktivin idarə edilməsi, saxlanılma və digər idarəetmə və məsləhət haqları daxildir.

Əməliyyat xidmətlərinin göstərilməsindən əldə edilmiş haqlar

Üçüncü tərəf əməliyyatı üzrə danışıqların aparılması və ya danışıqlarda iştirak – məsələn, Şirkətin icra öhdəliyi səhmlərin və ya digər qiymətli kağızların satın alınması və ya müəssisənin alınması və ya satışı razılaşması olanda – müvafiq əməliyyat başa çatanda tanınır. Müəyyən icra öhdəliyi ilə bağlı olan haqlar və ya haqq komponentləri müvafiq meyar yerinə yetiriləndən sonra tanınır. Müqavilə dəyişkən ödənişi nəzərdə tutanda haqq və komissiya gəliri yalnız dəyişkən ödəniş ilə bağlı qeyri-müəyyənlik sonradan aradan götürüləndə ümumi gəlirlərin məbləğində əhəmiyyətli qaytarmanın baş verməyəcəyi ehtimal ediləndə tanınmalıdır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Haqq və komissiya xərci

Şirkət tərəfindən çəkilmiş komissiya haqlarına məsuliyyətli saxlama xidmətləri üçün Şirkətdən tutulmuş və müştərilərinin adından ödənilmiş bank komissiya haqları daxildir. Müəyyən vaxt ərzində məsuliyyətli saxlama xidmətlərinin göstərilməsinə görə tutulmuş haqlar həmin dövr ərzində hesablanır.

Xarici valyutanın çevrilməsi

Maliyyə hesabatları Şirkətin funksional və təqdimat valyutası olan Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir. Xarici valyutalarla aparılan əməliyyatlar ilk öncə əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyuta ilə olan monetar aktivlər və öhdəliklər hesabat tarixinə məzənnədən istifadə etməklə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyutalarla olan əməliyyatların çevrilməsindən yaranan bütün fərqlər mənfəət və ya zərər və digər ümumi gəlir haqqında hesabatda məzənnə fərgindən xalis gəlir və ya zərərlər kimi tanınır.

Xarici valyuta ilə olan və ilkin dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr əməliyyat tarixinə mövcud olan məzənnədən istifadə etməklə çevrilir. Xarici valyuta ilə olan və ədalətli dəyərlə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin təyin edildiyi tarixdə mövcud olan məzənnədən istifadə etməklə çevrilir. Xarici valyuta ilə əməliyyatın müqavilə məzənnəsi ilə Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının (ARMB) həmin əməliyyat tarixinə rəsmi məzənnəsi arasında fərqlər xarici valyuta ilə əməliyyatlardan zərərlər çıxılmaqla gəlirlərə daxil edilir.

4. Mühüm uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri

Mühakimələr

Şirkətin mühasibat uçotu prinsiplərinin tətbiqi prosesində rəhbərlik qiymətləndirmələri əhatə edən mühakimələr istisna olmaqla, maliyyə hesabatlarında tanınmış məbləğlərə ən çox təsir göstərən aşağıdakı mühakimələr etmişdir. İstifadə edilmiş mühüm mühakimə və qiymətləndirmələr aşağıda göstərilir:

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmiş maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri fəal bazardan əldə edilə bilməyəndə, onlar müxtəlif qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Mümkün olanda, bu mexanizmlər müşahidə edilə bilən bazardan götürülür, mümkün olmayanda isə ədalətli dəyərlərin müəyyən edilməsi üçün mühakimələr istifadə olunur. Mühakimələr uzunmüddətli maliyyə aktivləri və öhdəlikləri üçün likvidlik riski, kredit riski və dəyişkənlik kimi məlumatları nəzərə alır. Bu amillər haqqında fərziyyələrdə dəyişikliklər maliyyə alətlərinin hesabatda göstərilən ədalətli dəyərinə təsir göstərə bilər (Qeyd 22).

Maliyyə aktivləri üzrə dəyərsizləşmə zərərləri

9 sayılı MHBS əsasında dəyərsizləşmə zərərlərinin ölçülməsi mühakimələrin işlədilməsini tələb edir, xüsusilə dəyərsizləşmə zərərləri müəyyən edilərkən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin məbləği və vaxtı və girov dəyərləri, eləcə də kredit riskində əhəmiyyətli artım qiymətləndirilməlidir. Bu qiymətləndirmələr bir neçə amildən irəli gəlir ki, bunların dəyişməsi müxtəlif səviyyəli ehtiyatlarla nəticələnə bilər. Şirkət tərəfindən GKZ-nin hesablamaları müxtəlif giriş məlumatlarının seçimi və onların qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı bir sıra müvafiq fərziyyələri əhatə edən kompleks modellərin nəticəsidir. Uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri hesab olunan GKZ modellərinin elementləri bunlardır:

- ▶ Şirkətin hər bir kateqoriya üçün Defolt Ehtimalı ("DE") əmsalını təyin edən daxili kredit təsnifatı modeli;
- ▶ Kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmadığını və müvafiq olaraq maliyyə aktivləri üçün AMəGKZ əsasında ehtiyatların ölçülməli olub-olmadığını qiymətləndirmək, eləcə də keyfiyyətin qiymətləndirilməsi üçün Şirkətin meyarı;
- ▶ GKZ modellərinin, o cümlədən müxtəlif düsturların və giriş məlumatları seçiminin işlənilib hazırlanması;
- ▶ GKZ modelləri üçün iqtisadi giriş məlumatlarını əldə etmək üçün proqnoz edilən makroiqtisadi ssenarilərin seçilməsi və onların həyata keçirilə bilməsinin qiymətləndirilməsi;
- ▶ Makroiqtisadi ssenarilər ilə iqtisadi giriş məlumatları arasındakı əlaqənin və DE (defolt ehtimalı), DHRH (defolt halında risklərin həcmi) və DHZ (defolt halında zərər) əmsallarına təsirin müəyyənləşdirilməsi.